

NÉZŐTÉR

Dimény Patrícia

ŐSERŐ, TENGER, KÉPREGÉNY

HÁROM ELŐADÁSRÓL A 8. INTERFERENCIÁK
NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI FESZTIVÁL PROGRAMJÁBÓL

Jelen írásom tárgyát a kép-hang-test együttes elemeinek külön-külön és egyben történő vizsgálata képezi három, a kolozsvári fesztiválon látott előadás alapján. A két francia (*OMMA, Élet? Vagy Színház?*) és egy dél-koreai (*Az öreg halász és a tenger*) előadás mindegyike e három különböző elemre épül. Egymástól hangsúlyosan eltérő anyaggal dolgozó, témákat felölelő alkotásokról van szó, mégis mindegyikük kapcsolódik az idei fesztivál központi témájához: a *Félelem/Remény* sugara hívószavakhoz.

1. A mozdulatokba kódolt őserő

A Kolozsvári Állami Magyar Színház 8. Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztiváljának általam legjobban várt és legkiemelkedőbb eseménye az *OMMA* mozgásszínházi előadása volt, amelyet november 19-én, este 7 órától tekinthetett meg a nagyerdemű. A fesztivál programjából nemcsak műfaját tekintve emelkedett ki, mint kizárólag egyetlen mozgásszínházi előadás, hanem megfoghatatlan formanyelve okán is.

Az *OMMA* az Atelier 3+1 Koprodukció előadása, koreográfusa Joseph Nadj/ Nagy József Szkipe, akinek olyan maradandó és innovatív előadásokat köszönhetünk, mint a *Pekingi kacsa* (1987), *Woyzeck* (1994), *Mnémosyné* (2018) és nem utolsósorban az *OMMA* (2020). A jelenleg Párizsban élő és alkotó koreográfus nyolc táncossal dolgozott együtt, akik Afrika különböző régióit képviselték: Mali, Szenegál, Elefántcsontpart, Burkina Faso, Kongói Köztársaság, Kongói Demokratikus Köztársaság. Az alkotócsapat próbát tesz arra, miként lehetséges egybeolvasztani azt a bizonyos kultúra-, valamint hagyományozsáikat, amit képvisel az előadás.

Az előadás színtere üres. Esetünkben a nagyszínpad szolgált helyszínül, viszont legtöbbször kisebb, stúdiótermekben játsszák az előadást, ami nagyban hozzájárul a mimika, a gesztus és a mozgás kifejezőségének felnagyításához. Segít szemmel *felboncolni* azokat a részleteket, érzelemmel dúsított mozdulatsorokat, amelyek, mondjuk, egy páholyból nézve nem bizonyulnak annyira könnyen megfigyelhetőnek. A táncosok megjelenése letisztult, egyszerű. Tulajdonképpen a Szkipe-védjeggyé vált fekete nadrág- és zakó-kombináció jelenik meg ebben a művében is. Kellékek nincsenek, csupán egyetlen vérvörös fonalat látunk az előadás záróképében.

Ebben a „steril környezetben” kibe, mibe is kapaszkodhatnának a táncosok? Valahol önmagukba, egymásba.

Szembeötlő ez a kettősség a koreográfiát tekintve, mivel olyan individuális elemeket oltanak egymásba, kapcsolnak össze, amelyek a táncosok saját egyéniségeikből, gyökereikből erednek. Ebből az egymásból építkezésből, rétegződésből kiegészülve egy masszív, más-más energiákkal vibráló testegységet kapunk, aminek tagjai mégis önálló utakat járnak be. Az összkép az egyszerűsége és a tisztaságra törekszik végig. Csak a zsigeri, őszinte, és fontos kihangsúlyozni, a lényegi, lényegiségre törekvő mozdulatok, formák láncolatával dolgoznak az előadók. A koreográfia intenzíven hagyatkozik tehát a táncos ösztönére, belső hangjára, improvizációjára és a már megtisztított mozdulataira, amelyek fontos szerepet játszottak az előadók és a koreográfus között folytatott párbeszédben.

Az előadás érzelmi és fizikai energiákkal is bőven zsonglórködik. A tematikát nehéz pár fogalomra redukálni, ugyanis az egész emberi történelem fellelhető benne. Még maga az egyetemes emberi lény misztifikáltsága is. Megjelenik az osztozás, a másság, az összetartás, a ragaszkodás, a túlélés, az alkalmazkodás, a munka, a játék, a harc, a szenvedés, az öröm, a humor és a tabudöntögetés. Az *OMMA* nem lebontani szeretné a társadalmat az egyén szintjére, hanem felmutatja az egyént, mint egy társadalom nélkülözhetetlen tagját, aki egyedi és megismételhetetlen. Majd „arccal hátra”, mondhatni az őszobbanásig igyekezik összefonni ezt a sok-sok egyént egyetlen élő, érző és gondolkodó entitássá.

Előadják: Djino Alolo Sabin, Timothé Ballo, Abdel Kader Diop, Aipeur Foundou, Bi Jean Ronsard Irié, Jean-Paul Mehansio, Marius Sawadogo, Boukson Séré. Koreográfus: Josef Nadj. Közreműködik: Ivan Fatjo. Fények: Rémi Nicolas. Zene: Tatsu Aoki & Malachi Favors Maghostut, Peter Brötzmann & Han Bennink, Eureka Brass Band, Jigsaw, Lucas Niggli, Peter Vogel. Technikai vezető: Sylvain Blocquaux. Hangmérnök: Shoi.

Előadás és turné: Bureau PLATÓ – Séverine Péan, Emilia Petrakis. Vezető producer: Atelier 3+1.

2. Interaktív mese az öreg halászból és a tengerről

Úgy láthatta Ernest Hemingway *Az öreg halász és a tenger* című regény színpadi feldolgozását a kolozsvári nagyközönség, ahogy talán még soha, és mint amire még nagyon sokáig várni kell majd. Vagy legalábbis egy következő Interferenciáig.

A szülői *Wansung Playground – Doosan Arts Center* nem akármilyen előadással színesítette a fesztivál palettáját. Jihye Park, az előadás rendezője a tradicionális phanszori játéktílus formai kereteihez igazította Hemingway kultikus regényét. A számunkra ismeretlen vagy még megtapasztalatlan színházi élmény mindenképp kuriózumnak számított. A koreai kultúrában a phanszori egy narratív zenei előadás, hasonló az énekbeszédhez. Az előadás szereplői az énekes (Jaram Lee), aki énekkel, narrációval és dramatizált testbeszéddel, kezében legyezővel meséli a történetet, valamint a dobos (Junhyung Lee), aki kíséri.

Hagyományos kereteivel operálva, az előadás díszletként semmi mást nem használ fel, mint egy színpadra terített szőnyeget, ami az énekes játéktérét jelzi. A háttérben – közel az előadókhöz – húzódik egy reflektorsor. Középen az álló énekest és mellette a padlón ülő dobost látjuk, valamint kettejük között egy kis asztalkát, rajta két porceláncsészével. Az előadásmódhoz társul szintén a hagyományos népviselet (hanbok), valamint az énekes kezében a legyező.

Az előadás abszolút az énekesre, az elbeszélői pozícióban levő egyénre és a zenére bízta a történetet. Voltaképp belőlük nő ki. Az énekes előadásmódja, játékának átélési foka a nézőt is magával ragadja, és megelevenedik előtte a kis kubai halászfalu, a végtelen tenger és a hatalmas marlin, akiért nekünk is óriási csatát kell vívnunk a végén.

A technikailag igen pontos, szabályos hangképzés elsősorban furcsán hathat, mivel eltér a nyugati zene énektechnikájától, viszont kulcsfontosságú elemként szolgál. A 2 óra 15 perces időtartamhoz szükséges a figyelem fenntartása, ez a fajta hanghordozás pedig folyamatosan visszaránt a történetbe. Ráerősít a feszültség fokozására és a fáradtság adagolására, minél jobban haladunk előre a történettel. Mi is ugyanolyan kimerültnek, öregnek érezhetjük magunkat, mint a halász, és ugyanolyan megkérdőjelezhetőnek, értelmetlennek és hiábavalónak csökönyös ragaszkodásunkat. Küzdelmünket

jeleníti meg ez a játék egy olyan személyért, eszméért, pozícióért, egyszóval, a tiltott gyümölcsért, ami nem is biztos, hogy létezik.

Az öreg halász története mellett rengeteg interaktív epizód fűszerezi az előadást. Például: amikor az énekes szerepéből kibújó színésznő elmeséli, mennyire szerették volna játszótársával megkóstolni a rizses babot, amelyet a halász is evett a történetben, illetve az ehhez való hozzájutás nehézségeit, lehetetlenségét.

Sok esetben rendkívül humoros módon folyik össze a drámai szöveg, valamint az előadók és nézők közös párbeszédét elindító és folytató részletek. Ezek az interaktív epizódok mind-mind a játzók kultúrájának közelebb hozását, az előadás véráramának frissé tételét, a humor fő forrását szolgálják. Egy folyamatos ki- és belépés történik a cselekmény lineáris vonalán.

Az öreg halász és a tenger álló tapsvihar zárta, az öreg halász marlinja pedig (mint tudjuk) martalékká vált, de a mi elvárásaink és első phanszori-színházi élményünk semmiképp.

Előadják: Szorikkun (énekes): Jaram Lee; Koszu (dobos): Junhyung Lee. Rendező: Jihye Park. Díszlet: Yeo Shindong. Jelmezek: Kim Tchai. Zene: Jaram Lee. Produkciós menedzser: Suye Park.

3. Képregény egy zilált lélekről

„A világ akkoriban tényleg szétesőben volt... 6 hónappal e lapok befejezése után. Szerelmem, köszönöm neked, hogy mennyire szeretlek, ahogy még soha senki nem szeretett senki mást” – hangzik el Charlotte Salomon szerelméhez írt levelének rezignált két sora. Érezni lehet a súlyokat: a szenvedő és a gyógyuló ember jelentőségét.

Charlotte Salomon (1917–1943) zsidó származású német festő. 1936-tól kezdve a Berlieni Művészeti Akadémián tanul, majd 1939-ben elhagyja Németországot, és a dél-francia tengerparton, Villefranche-sur-Mer városában talál menedéket. Salomon tragikusan fiatalon, mindössze 26 évesen hal meg Auschwitzban, 1943. október 10-én. 1940 és 1943 között alkotja meg remekművét, az *Élet? Vagy Színház?* címmel, amely több mint 1325 vízfestményt és gouachét tartalmaz, a festőnő életét megjelenítő zenei idézetek kíséretében. Charlotte művének képkockái képregényszerűen torkollanak egymásba. Egyfajta dinamikus áramlása van képeinek, melyek mintázatai drámai élettörténetének.

A *Collectif A* párizsi társulat a művész eme kiemelkedő alkotását dolgozta fel, mintegy kép, szöveg, teatralitás triászának fúziójaként, amire egyébként az eredeti mű is nagy hangsúlyt fektet.

Az előadás egyfajta tisztelgés Salomon munkássága és élete előtt. *Astrid Bas* a művész alkotásából és a belőle kirajzolódó élettörténetből ihletődve kezdte el alkotói ciklusát, melynek első produktuma a *Life or Theater* című táncszínházi előadás (2014), a második a *Let My People Go* (2017), a harmadik darab a *Hug the Night* (2018) és végül a ciklus negyedik és egyben utolsó része a *Vie? Ou Théâtre?* (2020).

Az előadás legfőbb kommunikációs formája az audiovizualitás lesz, az alkotó felhasználja az alapmű eredeti képeit vetítések segítségével, idézeteit, valamint az élőzenét. Átható líraiság jellemzi az előadás egészét, mind a színészi játék, mind a táncos koreográfiáját tekintve. Némi felolvasószínházi jelleget is hordoz magán az előadás, ugyanis a színésznő végig a kezében tartott szövegkönyvből olvas fel. A zene aduásza nem más, mint a hangszereles, mivel a hegedű hangzása áll legközelebb egy kivékonyodott ideghúr térbeli, fizikai reprezentálásához. A két hegedűművész (Ami Flammer és Paul Serri) játéka hangsúlyosabbá vált, mint a többi művészi eszköz, ezzel is érzékeltetve a viszonylag rövid ideig tartó szenvedés nyomasztó jelenlétét. Az előadás felvillant emlékeket, múltbéli alakokat, szerelmet, traumát, olyan kérdésekkel is szembeállít, mint például a jóssággal való visszaélés. Ezek a felvillanások valahogy mégsem állnak össze, szakadozott, szerteágazó lesz az előadás. Salomon szerelmének írt kiadatlan levele, vallomásai mégis búcsúzásra hajazó etűdöt kölcsönöznek végkicsengésként.

Összességében pátoszi előadás született, mely nem akarja sem megismételni, sem felülmúlni elődjait. Tulajdonképpen egy fohász vagy ima, ami emléket állít Salomonnak, aki traumáit a művészet eszközeivel, fogódzóival próbálta megörökíteni, vászonba és papírba csomagolva eldobozolni.

Szereplők: Színész: Astrid Bas; Táncos: Anna Chirescu; Zenész: Ami Flammer; Zenész: Paul Serri. Konceptió és rendezés: Astrid Bas. Produkció és forgalmazás: Florence Du Boys. Fények: Georges Lavaudant. Hang: Jean-Louis Imbert. Zene: Ben Juodvalkis.